

ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงหลักการ ทฤษฎีและแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่อหัวและ
สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูลและศึกษาคำนวณหาค่าใช้จ่าย
ในการจัดการศึกษาต่อคนของการศึกษาครั้งนี้ต่อไป

ทฤษฎีและแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาไม่เพียงแต่ให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังให้ประโยชน์ต่อสังคมอีก
ด้วย การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะทำให้คนมีประสิทธิภาพในการทำ
งานดีขึ้น การให้การศึกษาจึงเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์^๑ ความ
คิดดังกล่าวนี้ความจริงมีมานานแล้ว แต่เพิ่งได้รับความสนใจเมื่อประมาณ ๓๐ ปีที่ผ่านมา โดย
Adam Smith^๒ ได้กล่าวเน้นแนวความคิดเรื่องนี้ในหนังสือ "The Wealth of Nations"
โดยสรุปว่าการแสวงหาความรู้จะทำให้บุคคลและสังคมนั้นมีความมั่งคั่งเกิดขึ้น ซึ่งต่อมาก็ได้รับความ
สนับสนุนจากนักเศรษฐศาสตร์พัฒนาการคนอื่น ๆ เช่น Schultz^๓ และ Denison^๔
ศึกษาพบว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีตัวแปรที่สำคัญคือคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์หรือทุนมนุษย์
รวมอยู่ด้วย

^๑ เทียนฉาย กิระนันท์, ๒๕๑๔, อ้างแล้ว, หน้า ๗๖.

^๒ Adam Smith, The Wealth of Nations (New York:Britanica,1952),
p.p75-80.

^๓ T.W.Schultz, "Investment in Man: An Economist's View",
Social Service Review 33 (June, 1959) : 110-117.

^๔ E.F.Denison, The Source of Economic Growth in the United
States and the Alternatives Before Us (New York: Committee for
Economic Development, 1962),p.p.99-107.

นักการศึกษาและนักเศรษฐศาสตร์ของไทยบางคนก็มีความเห็น เช่นเดียวกับแนวคิดข้างต้น ดังคำกล่าวของ ภิญโญ สาธร^๑ ที่ว่า การลงทุนเพื่อการศึกษาเป็นการลงทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมือง ผลที่ได้จากการศึกษาคือ ความมีคุณภาพของคนในประเทศและตามข้อเสนอแนะของ บุญชนะ อัดถากร^๒ ที่ว่า "ประเทศไทยที่กำลังพัฒนานั้นมีหน้าที่จะต้องมองการศึกษาเป็นเสมือนสิ่งที่จะต้องลงทุน การศึกษาเป็นทั้ง เครื่องบริโภคและ เครื่องมือที่จะช่วยให้สังคมมีบุคคลที่เฉลียวฉลาด การศึกษาจึงมีความสำคัญในการลงทุนเพื่อพัฒนาประเทศ เป็นอย่างยิ่ง"

ตามแนวคิดของนัก เศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ถือว่ากระบวนการทางการศึกษา เป็นกระบวนการผลิตที่สำคัญมากกระบวนการหนึ่ง โดยเป็นการที่จะช่วย เปลี่ยนแปลงมนุษย์ให้มีคุณภาพดีขึ้น สิ่งที่ผลิตขึ้นมามีใช้สินค้า หากถือว่าเป็นสิ่งที่นักเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบัน เรียกว่า ทุนมนุษย์ ดังนั้นในการลงทุน การลงทุนทางด้านการศึกษาจึง เป็นการลงทุนสร้างสมทุนมนุษย์ ซึ่งมีผลอย่างสำคัญต่อกระบวนการพัฒนา เศรษฐกิจ ผลผลิตของการศึกษาคือ คุณภาพของคนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการวางแผนจัดการศึกษาจึง เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์และวิจัยอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพสูง คู่กับการลงทุน กล่าวคือให้ได้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพและปริมาณเป็นไปตามที่ผู้ผลิตมุ่งหวังไว้

การศึกษาดำเนินทุนในการจัดการศึกษานี้ ได้ประยุกต์วิธีการวิเคราะห์จากทฤษฎีต้นทุนการผลิต ซึ่งการผลิตคือการแปรสภาพปัจจัยการผลิตให้เป็นสินค้าและบริการ สิ่งที่แปรสภาพก็คือปัจจัย

^๑ ภิญโญ สาธร, การลงทุนเพื่อการศึกษา (กรุงเทพฯ: ชัษชรเจริญทัศน์, ๒๕๒๔); หน้า ๓๔-๔๔.

^๒ บุญชนะ อัดถากร, "เศรษฐกิจการศึกษา" ประมวลบทความการวางแผนการศึกษา, สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ (กรุงเทพฯ: การพิมพ์ไชยวัฒน์, ๒๕๑๔), หน้า ๓-๘.

การผลิต เมื่อแปรสภาพแล้วเรียกว่าผลผลิต เมื่อกล่าวถึงต้นทุนการผลิตจึงหมายถึงค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการแปรสภาพปัจจัยการผลิตนั้น ให้เป็นผลผลิตซึ่งตามทฤษฎีการผลิตแล้วนั้นจะเป็นทฤษฎีที่แสดงให้เห็นถึงชนิดและปัจจัยการผลิต ที่ต้องใช้ในการแปรสภาพให้เป็นผลผลิต สำหรับทฤษฎีต้นทุนการผลิตมีพื้นฐานจากทฤษฎีการผลิต เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงว่า เมื่อมีการใช้ปัจจัยการผลิต เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดแล้ว ถ้าคิดเป็นตัวเงิน ต้นทุนการผลิต สำหรับแต่ละและปริมาณการผลิตจะอยู่ในลักษณะใดซึ่งมีแนววิเคราะห์ ๒ ทางคือ

๑. แนวทางที่ถือว่าปริมาณปัจจัยการผลิตที่ใช้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับราคาของปัจจัยการผลิตนั้น เรียกความสัมพันธ์นี้ว่า สมการต้นทุนการผลิต ตามแนวคิดนี้ถือว่าปัจจัยการผลิต เป็นสินค้าชนิดหนึ่งราคาขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานภาวะการแข่งขันของตลาดปัจจัยการผลิตนั้น

๒. แนวการวิเคราะห์ที่ถือว่า ถ้าราคาของปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดอยู่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะใช้ปัจจัยการผลิตมากน้อยเพียงใดก็ตาม เมื่อมีการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับผลผลิตแต่ละปริมาณ จะส่งผลสะท้อนไปยังต้นทุนการผลิตในลักษณะใด การวิเคราะห์ตามแนวทางนี้ ก็คือการวิเคราะห์ เช่นเดียวกับกับการวิเคราะห์ตามทฤษฎีการผลิต แต่กระทำในรูปตัวเงิน กล่าวคือ เปลี่ยนจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณปัจจัยการผลิตกับผลผลิต เป็นการวิเคราะห์ระหว่างต้นทุนการผลิตกับปริมาณผลผลิต

ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่จะเลือกที่จะวิเคราะห์ตามแนวทางในข้อ ๒ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนการผลิตกับปริมาณการผลิต โดยใช้ทฤษฎีการผลิตเป็นพื้นฐานการวิเคราะห์ ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกการวิเคราะห์ตามแนวทางในข้อ ๒ เช่นกัน แนวความคิดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามแนวคิดของ Seneca และ Taussing (1974)^๑ หมายถึงประโยชน์ที่ควรจะได้ แต่ต้องยอมเสียสละไปเนื่องจากการจัดการศึกษา ซึ่งตรงกับความ

^๑J.J.Seneca and M.K.Taussing , Environmental Economics. Englewood Cliffs (New Jersey Prentice Hall, 1974)p.p.136-141.

หมายโดยทั่ว ๆ ไป ของค่าเสียโอกาสนั่นเอง ค่าเสียโอกาสนี้จะรวมทั้งที่ต้องจ่ายเป็นตัวเงินสดจริง และที่จ่ายโดยปริยาย ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ซึ่งรวมถึงต้นทุนโดยตรงที่จ่ายเป็นเงินสดที่เกิดแก่โรงเรียน นักเรียน หรือครอบครัวของนักเรียนและต้นทุนทางอ้อม เช่น การใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่ก่อนแล้ว เพื่อการศึกษาแทนที่จะนำไปใช้อย่างอื่น หรือรายได้ที่ควรได้รับจากการทำงาน แต่กลับไม่ได้เพราะเอาเวลาไปเรียนหนังสือแทนที่จะทำงาน

ในการคำนวณค่าใช้จ่ายทางการศึกษา Hansen^๑ ได้รวมค่าใช้จ่ายทั้งของสังคมและปัจเจกชน โดยแยกค่าใช้จ่ายทางสังคมออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ค่าใช้จ่ายเพื่อการดำเนินงานของโรงเรียนที่เกิดขึ้นแก่สังคม เช่น เงินเดือนครู อุปกรณ์ ดอกเบี้ย ค่าเสื่อมของทุน

(๒) ค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนเสียรายได้จากการทำงาน ถ้าคนเหล่านี้ไม่เรียนรัฐจะมีรายได้ส่วนนี้เพิ่มขึ้น สำหรับค่าใช้จ่ายของผู้เรียน ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา เช่น ค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าบำรุง และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญเกี่ยวกับการเรียนของแต่ละคน เช่น ค่าหนังสือ ค่าเดินทาง

แนวความคิดของ Richard Perlman^๒ แบ่งค่าใช้จ่ายทางการศึกษาออกเป็นประเภทต่าง ๆ คือ (๑) ค่าใช้จ่ายทางตรง ซึ่งแบ่งออกเป็นค่าใช้จ่ายโดยตรงส่วนตัวผู้เรียน และค่าใช้จ่ายโดยตรงด้านสังคม อันได้แก่ ค่าวัสดุครุภัณฑ์ ค่าเงินเดือนครู ค่าสิ่งก่อสร้าง ค่าจ้างแรงงาน (๒) ค่าใช้จ่ายทางอ้อม อันได้แก่ค่าเสียโอกาสของผู้เรียนที่ใช้เวลาในการมาเรียนแทนที่จะไปทำงาน

^๑W.L.Hansen , "Total and Private Rate of Return to Investment in Schooling" Journal of Political Economy 71(2) (April, 1963) : 67.

^๒Richard Perlman, The Economic of Education: Conceptual Problems and Policy Issues (New York: Mc Graw-Hill Inc., 1973), p.p.135.

2519 : 23

ค่าใช้จ่ายในการลงทุนจัดการศึกษาตามแนวคิดของ ริงสเรค ณะพรพันธุ์^๑ พิจารณา เป็น ๒ ส่วนคือ (๑) ส่วนของผู้รับบริการการศึกษา และ (๒) ส่วนของผู้จัดสรรบริการการศึกษา ในส่วนแรกเป็นส่วนที่ผู้บริการการศึกษา จะต้องเสียไม่ว่าจะเป็นการรับบริการเพื่อบริโภค หรือเพื่อลงทุนก็ตาม นอกจากนี้ยังมีค่าเสียโอกาสอันได้แก่ค่าจ้างแรงงานที่จะได้หากเลือก ทำงานแทนที่จะเลือกเรียนอีกด้วย ในส่วนที่สองผู้จัดสรรบริการการศึกษา ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน มีบทบาทร่วมกัน โดยสรุปแล้วกล่าวคือ พิจารณาดำเนินทุนในการจัดการศึกษาได้ ๒ ประเด็น^๒ คือ

๑. เปรียบการศึกษาเป็นเสมือนสินค้าส่วนบุคคล

๒. เปรียบการศึกษาเป็นเสมือนสินค้าสาธารณะของสังคม

การวิเคราะห์จะทำการวิเคราะห์ในรูปของต้นทุนส่วนบุคคล - ต้นทุนในส่วนของ สังคม และต้นทุนอันเป็นส่วนของต้นทุนค่าเสียโอกาส ซึ่งจะทำการเปรียบเทียบกันระหว่าง สถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน โดยที่ต้นทุนส่วนบุคคลจะเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาและค่าใช้จ่าย ส่วนตัวในระหว่างการศึกษาของนักเรียน อีกทั้งค่าเสียโอกาสหรือรายได้ที่ควรจะได้รับจาก การทำงาน แทนที่จะเข้ารับการศึกษากัน

ส่วนต้นทุนทางสังคม อันเกิดแก่ ผู้บริการ การศึกษา เป็นต้นทุนที่ใช้ดำเนินการในการ จัดการศึกษาและต้นทุนทรัพย์สินอันเป็นค่าเสียโอกาสในการใช้ทรัพย์สิน เพื่อจัดการศึกษาแทนที่จะ นำไปใช้ในกิจกรรมหรือบริการอื่น ๆ

^๑ริงสเรค ณะพรพันธุ์, เศรษฐศาสตร์การคลังว่าด้วยการศึกษา (กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๒๒๓.

^๒R.A.Musgrave, The Theory of Public Finance, (New York: Mc Graw Hill, 1959), p.p. 6-15; R.A.Musgrave, Fiscal Systems (New Heaven Yale University Press, 1969), Chapter I.

^๓T.W.Schultz, "Capital Formation by Education", Journal of Political Economy, LXVIII (December, 1960), : 571-583.

จากแนวความคิดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการศึกษาค้นคว้าทางด้านเศรษฐศาสตร์การศึกษา ซึ่งนำมาสู่ความสนใจในเรื่องของต้นทุนในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งได้มีการศึกษาถึงผลของการจัดการศึกษาที่จะพึงมีต่อระบบเศรษฐกิจในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน ขึ้นอยู่กับความสนใจและแนวคิดของผู้ศึกษาแต่ละคน ในการศึกษาค้นคว้านี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนของการจัดการศึกษาเป็นเกณฑ์สำคัญ

ผลงานวิจัยของต่างประเทศ

Herihy and Williams^๑ ได้ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนต่อปี จากงบดำเนินการของโรงเรียนรัฐบาลในเมืองขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ผลการวิจัยปรากฏว่าค่าใช้จ่ายต่อคนของนักเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองที่มีประชากรตั้งแต่ ๒,๕๐๐-๑๐,๐๐๐ คน เป็นเงิน ๒๗๗ เหรียญอเมริกา สำหรับเมืองที่มีประชากรตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐-๒๕,๐๐๐ คน ค่าใช้จ่ายต่อคนของนักเรียนเป็นเงิน ๒๖๔ เหรียญอเมริกา สำหรับเมืองที่มีประชากรตั้งแต่ ๒๕,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ คน ค่าใช้จ่ายเป็นเงิน ๒๕๒ เหรียญอเมริกา สรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนต่อปีจากงบดำเนินการนั้นจะแตกต่างกันไปตามขนาดของเมือง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองที่มีประชากรน้อยหรือมากเกินไป จะมีค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนมากกว่าโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองขนาดกลาง

องค์การยูเนสโก^๒ ได้ทำการศึกษาถึงค่าใช้จ่ายของรัฐบาลสำหรับนักเรียน ๑ คน ในกลุ่มประเทศเอเชีย อันประกอบไปด้วยประเทศดังต่อไปนี้คือ ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา เกาหลี เวียดนาม ประเทศไทย จีน (ไต้หวัน) ออสเตรเลีย อินเดีย เนปาล และปากีสถาน

10 ^๑Lester B.Herihy and Joel Williams, Current Expenditure Per Pupil in Public School Systems : Small and Medium-Sized Cities, 1956-1957. (Washington : United State Government Printing Office, 1958), p.p. 5-8.

11 ^๒UNESCO, Educational Situation in Asia-Past Trends and Present Status, (Tokyo : UNESCO, 1965), p.p. 39-40.

จากการศึกษาปรากฏว่า ในระดับประถมศึกษา ประเทศที่ใช้จ่ายต่อคนสูงสุดคือ ประเทศญี่ปุ่น คิดเป็นเงิน ๗๓.๔ เหรียญอเมริกา ประเทศที่ใช้จ่ายต่ำสุดคือ ประเทศเนปาล ใช้จ่ายเพียงคนละ ๔.๒ เหรียญอเมริกา สำหรับประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๗ ใช้จ่ายคนละ ๑๒.๐ เหรียญอเมริกา ในระดับมัธยมศึกษา ประเทศญี่ปุ่นใช้จ่ายสูงสุด คือ คนละ ๘๖.๒ เหรียญอเมริกา ประเทศอินเดียใช้จ่ายต่ำสุด คือ คนละ ๑๒.๗ เหรียญอเมริกา ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๓ ใช้จ่ายคนละ ๕๙.๕ เหรียญอเมริกา

Archie Austin Buchmiller^๑ ได้ทำการศึกษาวเคราะห์ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนในรัฐวิสคอนซิน K (1) ซึ่งมี ๑๒ ตำบลการศึกษา การศึกษาครั้งนี้เพื่อหาพัฒนาการของดัชนีค่าใช้จ่ายต่อคน ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนใหญ่และกลุ่มโรงเรียนเล็ก ผลการวิจัยปรากฏว่า มีความแตกต่างกันระหว่างค่าใช้จ่ายต่อคนของกลุ่มโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ ๐-๕๙๙ คน กับกลุ่มที่มีจำนวนนักเรียน ๖๐๐-๒,๓๙๙ คน และกลุ่มที่มีจำนวนมากกว่า ๔,๐๐๐ คน ตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันของค่าใช้จ่ายต่อคนของนักเรียนระหว่างกลุ่มโรงเรียนมี ๑๗ ตัวแปรด้วยกัน ค่าใช้จ่ายต่อคนของนักเรียนที่สูงสุดของตำบลการศึกษาที่เล็กที่สุด เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเงินเดือนของผู้บริหาร ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สำหรับการบริหารงานหนังสือและอุปกรณ์การเรียนการสอน โสตทัศนูปกรณ์ หนังสือและวารสารในห้องสมุด ค่าพาหนะขนส่ง ค่าเก็บรักษาเครื่องมือการเรียนการสอน ค่าอาหารกลางวัน ค่ากิจกรรมนักเรียน และค่าดำเนินการ ค่าใช้จ่ายต่อคนของนักเรียนที่สูงสุดของตำบลการศึกษาใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ เงินเดือนครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ เงินเดือนครู เงินเดือนเสมียน ค่ารักษาพยาบาล ค่าบริการเงินกู้ และบริการชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย^๒ ได้ทำการศึกษาถึงเปอร์เซ็นต์ของการลงทุนทางการศึกษาในแต่ละระดับ ปรากฏว่าในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีการลงทุนทางการศึกษาระดับ

1) Archie Austin Buchmiller, "Analysis of Expenditures in Wisconsin School Districts for the Development of an Expenditure index. "Dissertation Avstracts International 31 (April 1971)
: 5689-A.-5690 A.

๒) Republic of Korea, Ministry of Education . Education in Korea (Republic of Korea : Ministry of Education, 1976), p.p. 104- 105.

ประถมศึกษามากที่สุดคือ ๖๓.๔% ของการลงทุนทางการศึกษาทั้งหมด ที่ลงทุนทางการศึกษาทั้งหมด ที่ลงทุนน้อยที่สุด คือ การศึกษาพิเศษ (special schools) ลงทุนเพียง ๐.๓% มหาวิทยาลัย ๖.๘% ปีพ.ศ. ๒๕๑๔ ลงทุนการศึกษาระดับประถมศึกษา ๕๓.๖% มัธยมศึกษา ๓๒.๘% มหาวิทยาลัย ๕.๘% การศึกษาพิเศษ ๐.๓% และได้คาดการณ์การลงทุนทางการศึกษาในอนาคตไว้ดังนี้ คือในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ และ พ.ศ. ๒๕๒๕ จะมีการลงทุนทางการศึกษาดังนี้คือ ระดับประถมศึกษา ๔๗.๕% และ ๔๔.๘% ตามลำดับ มัธยมศึกษา ๔๔.๓% และ ๓๔.๗% ตามลำดับ มหาวิทยาลัย ๑๓.๘% และ ๑๕.๘% ตามลำดับ สำหรับค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ระดับประถมศึกษา ๔๐ เหรียญอเมริกา มัธยมศึกษา ๔๗ เหรียญอเมริกา และในปี ๒๕๒๔ ค่าใช้จ่ายรายหัวระดับประถมศึกษาจะเป็นเงินประมาณ ๑๑๑ เหรียญอเมริกา ระดับมัธยมศึกษา ๒๕๓ เหรียญอเมริกา

ผลงานวิจัยในประเทศ

พ.ศ. ๒๕๐๗ กระทรวงศึกษาธิการ^๑ ได้ทำการวิเคราะห์งบประมาณเพื่อการศึกษาของไทยตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๐๓-๒๕๐๗ ปรากฏผลดังนี้ คือ ระหว่างปี ๒๕๐๓-๒๕๐๗ งบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการอยู่ในอันดับที่ ๒ และ อันดับที่ ๑ คือ ของกระทรวงกลาโหม งบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการเฉลี่ยทั้ง ๕ ปี ประมาณ ๑๖.๓๒% ของงบประมาณทั้งประเทศ และเป็น ๒.๓๔% ของรายได้ประชาชาติ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับอัตราเฉลี่ยของการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยใช้รายได้ประชาชาติ เป็นเกณฑ์ของประเทศที่มีระดับเศรษฐกิจอยู่ในระดับเดียวกับประเทศไทยแล้ว จะปรากฏว่า การลงทุนเพื่อการศึกษาของเรายังต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยประมาณเกือบ ๑/๒% และการลงทุนเพื่อการศึกษาในระดับต่ำกว่ามหาวิทยาลัย จะมีอัตราการเพิ่มแตกต่างกันมากเมื่อเทียบกับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เพราะว่าในขณะที่งบประมาณกระทรวงศึกษาธิการเพิ่มขึ้นปีละ ๘% ของมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น ๑๘% (ในรอบ ๕ ปี) โดยสรุปแล้ว การ

๑ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิเคราะห์งบประมาณ ๕ ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๐๗ (พระนคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๐๗), หน้า ๓-๗.

เต็มงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อเปรียบเทียบกับ ๑ : ๓ ข้อมูลต่าง ๆ ได้มาโดยการสำรวจค้นหาและออกแบบสอบถาม สรุปผลได้ว่าค่าใช้จ่ายปานกลางของโรงเรียนต่อนักเรียน ๑ คน ใน ๑ ปี สำหรับโรงเรียนรัฐบาลคนละ ๒๗๔.๐๔ บาท และโรงเรียนราษฎร์ ๗๓๒.๑๐ บาท เฉลี่ยทั้งหมดทั้งโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ คนละ ๔๐๓.๐๗ บาท ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ทุกเขตสอดคล้องกัน คือ โรงเรียนราษฎร์ใช้จ่ายมากกว่าโรงเรียนรัฐบาล เขตกลางใช้จ่ายสูงสุด รองลงมาคือเขตเหนือ เขตใต้ และเขตอีสานตามลำดับ สำหรับโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ค่าใช้จ่ายสูงมาก เฉลี่ยแล้วโรงเรียนต้องใช้จ่ายเงินต่อเด็ก ๑ คน เป็นเงิน ๑,๘๖๗.๖๔ บาท

พ.ศ. ๒๕๐๔ อุดม วัชรสฤณี^๑ ได้ทำการศึกษา หาค่าใช้จ่ายปานกลางในการจัดการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาสายสามัญในประเทศไทย โดยเลือกโรงเรียนต่าง ๆ ให้คลุมโรงเรียนทั่วประเทศ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ เขต คือ เขตเหนือ เขตกลาง เขตใต้ และเขตอีสาน จำนวน ๖๕ โรงเรียน โดยมีอัตราส่วนจำนวนโรงเรียนรัฐบาลต่อโรงเรียนราษฎร์ ทางด้านตัวผู้ลงทุนก็อาจจะจำแนกออกเป็นสองประเภท คือ เอกชนเป็นผู้ลงทุน และสังคมโดยส่วนรวม เป็นผู้ลงทุน ส่วนผลตอบแทนนั้นก็อาจจะจำแนกออกได้เป็นสองประเภทเช่นกันคือ ผลตอบแทนแก่เอกชน และผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในสังคม

กล่าวคือ โดยสรุปแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ส่งไปยังโรงเรียนจำนวน ๑,๒๐๐ โรงเรียน ทั่วประเทศ (ทุกระดับการศึกษา) ผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนส่วนตัวทางตรง อันได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ ค่าเดินทาง ของนักเรียน ๑ คน ใน ๑ ปีนั้น ค่าใช้จ่ายรายคนในระดับอาชีวศึกษา (โรงเรียนราษฎร์) ใช้จ่ายมากที่สุดคือ ๒,๔๕๐ บาท อันดับ ๓ ได้แก่ ผักหักครู ๑,๔๒๐ บาท อันดับ ๓ ได้แก่ มัธยมศึกษาสายสามัญ (ทั้งของรัฐบาลและราษฎร์) ๑,๒๐๐ บาท อันดับ ๔ ได้แก่ อาชีวศึกษา (รัฐบาล) ๔๗๐ บาท และ อันดับสุดท้าย

15 ^๑ อุดม วัชรสฤณี, "การสำรวจค่าใช้จ่ายปานกลางในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔), หน้า ๗๖-๗๘.

คือ ประถมศึกษา ใช้จ่ายเพียง ๓๐๐ บาท ส่วนต้นทุนทางสังคม อันได้แก่ เงินเดือนครู ค่าครุภัณฑ์ ค่าสิ่งก่อสร้าง ฯลฯ นั้น ปรากฏว่า อาชีวศึกษา (รัฐบาล) ใช้จ่ายสูงสุด คือ ๔,๓๔๒ บาท อันดับ ๒ ได้แก่ ผึกหัตถครู ๓,๖๖๓ บาท อันดับ ๓ ได้แก่ อาชีวศึกษา (ราษฎร์) ๓,๗๗๗ บาท อันดับ ๔ ได้แก่ มัธยมศึกษาสายสามัญ ๒,๓๒๑ บาท และอันดับสุดท้าย คือ ประถมศึกษา ๔๖๐ บาท ในด้านอัตราผลตอบแทนพบว่า การศึกษาระดับประถมศึกษาให้อัตราผลตอบแทนแก่เอกชนและสังคมมากที่สุด รองลงมาได้แก่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา และที่ให้ผลตอบแทนต่ำที่สุด คือการศึกษาระดับอุดมศึกษา

พ.ศ. ๒๕๑๔ สุชาติ เมืองแก้ว^๑ ได้ทำการศึกษาวិเคราะห์งบประมาณทางการศึกษาของประเทศไทยระหว่างปีงบประมาณ ๒๕๑๐-๒๕๑๗ ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า รัฐบาลได้ใช้งบประมาณเพื่อการดำเนินงานและลงทุนแก่การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นอันดับ ๑ เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๔๔.๖๐ ของรายจ่ายทั้งหมด อันดับ ๒ ได้แก่ ระดับอาชีวชั้นสูงหรือเทคนิค เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕๐ อันดับ ๓ ได้แก่ ระดับอุดมศึกษา เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕๐ อันดับ ๔ ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษา เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๐ อันดับ ๕ ได้แก่ งานบริหารการศึกษา เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๕.๗๐ อันดับ ๖ ได้แก่ งานการศึกษาผู้ใหญ่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๐ อันดับ ๗ ได้แก่ งานการศึกษาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๐ เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนตามระดับการศึกษาในระหว่างปีการศึกษา ๒๕๑๑-๒๕๑๔ โดยคิดค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดกว่าทุกสังกัดและระดับการศึกษาเป็นพื้นฐาน ผลปรากฏว่าค่าใช้จ่ายงบดำเนินการต่อนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ๑ คน จะเป็นงบดำเนินการในระดับประถมศึกษาได้ ๑๕ คน งบดำเนินการต่อนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ๑ คน จะใช้เป็นงบดำเนินการระดับประถมศึกษาได้ ๕ คน งบดำเนินการต่อนักศึกษาระดับฝึกหัตถครู ๑ คน จะใช้เป็นงบดำเนินการระดับประถมศึกษาได้ ๕ คน และ

^๑สุชาติ เมืองแก้ว, "การศึกษาวิเคราะห์งบประมาณทางการศึกษาของประเทศไทยระหว่างปีงบประมาณ ๒๕๑๐-๒๕๑๗." ปริญญานิพนธ์ แผนกวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, (๒๕๑๘), หน้า ๔๕-๔๓.

งบดำเนินการต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ๑ คน จะใช้เป็นงบดำเนินการระดับประถมศึกษาได้ ๒ คน ส่วนงบลงทุนต่อนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ๑ คน จะใช้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้ ๒๖ คน ระดับฝึกหัดครู ๑ คน จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้ ๑๘ คน ระดับอาชีวศึกษาและเทคนิค ๑ คน จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้ ๑๓ คน และระดับมัธยมศึกษา จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้ ๓ คน

พ.ศ. ๒๕๒๐ เอมอร์ ปัญญาศรีวรมย์^๑ ได้ทำการศึกษา การลงทุนในการจัดการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายคนต่อปีของนักเรียนมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา ๒๕๐๗-๒๕๒๐ อยู่ในระหว่างจำนวนเงิน ๑,๒๐๐-๒,๘๐๐ บาท ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายคนต่อปีของนักเรียนมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา ๒๕๒๐ มีจำนวนสูงสุด ประมาณคนละ ๒๗๖๔.๓๔ บาท และในปี ๒๕๐๘ มีจำนวนต่ำสุดประมาณคนละ ๑๑๙๖.๔๘ บาท และในปีงบประมาณ ๒๕๑๔-๒๕๒๑ รัฐบาลได้จัดสรรเงินให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมากที่สุด สำหรับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายคนต่อปีของนักเรียนมัธยมศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายคนต่อปีของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวนต่ำสุด

พ.ศ. ๒๕๒๔ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ^๒ ได้ทำการศึกษาค่าใช้จ่ายในการจัดมัธยมศึกษา ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาให้นักเรียนมัธยมศึกษา ๑ คน เสียค่าใช้จ่าย โดยเฉลี่ย ปีละ ๘๖๙๐.๕๔ บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายของโรงเรียน ๔๐๘๗.๑๕ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๐๓ ค่าใช้จ่ายของนักเรียน ๔๖๐๓.๓๙ บาท คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๙๓ และได้

^๑ เอมอร์ ปัญญาศรีวรมย์, "การลงทุนในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา."

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๘๖-๘๓.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการศึกษาค่าใช้จ่ายในการจัดมัธยมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๔), หน้า ๒๔-๓๑.

จำแนกค่าใช้จ่ายของโรงเรียนเป็นเงินงบประมาณ ๓๖๖๔.๔๔ บาท เงินบำรุงการศึกษา ๔๐๘,๗๒ บาท และเงินนอกงบประมาณอื่น ๆ ๘.๘๘ บาท ส่วนค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียน เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ๓๖๗.๔๔ บาท และค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ๔๒๖.๘๐ บาท เมื่อแยกพิจารณาจะเห็นได้ว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าใช้จ่ายรายหัวมากที่สุดเป็นเงิน ๔,๗๖๘.๕๕ บาท รองลงมาได้แก่โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในส่วนกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ โรงเรียนที่มีขนาดน้อยกว่า ๑๒ ห้อง มีค่าใช้จ่ายรายหัวมากที่สุดเป็นเงิน ๔,๘๗๘.๐๓ บาท รองลงมาได้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาด ๑๒-๒๓ ห้อง ๔๘-๕๕ ห้อง ๖๐-๗๑ ห้องขึ้นไป ๓๖-๔๗ ห้อง และขนาด ๒๔-๓๕ ห้อง ตามลำดับ โรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าใช้จ่ายรายหัวเป็นเงิน ๔,๓๐๕.๓๗ บาท โรงเรียนที่เปิดสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จะมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนที่เปิดสอนสองรอบ จะมีค่าใช้จ่ายรายหัวมากกว่าโรงเรียนที่เปิดสอนรอบเดียว กล่าวคือ โรงเรียนที่เปิดสอนสองรอบมีค่าใช้จ่ายรายหัว ๔,๘๔๒.๒๒ บาท และโรงเรียนที่เปิดสอนรอบเดียว มีค่าใช้จ่ายรายหัว ๔,๐๑๘.๕๐ บาท สำหรับค่าใช้จ่ายของนักเรียน เมื่อแยกพิจารณาจะเห็นได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเสียค่าใช้จ่ายรายหัวโดยเฉลี่ยปีละ ๔,๒๕๗.๔๘ บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ๓,๔๕๐.๗๘ บาท และค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ๘๑๖.๗๐ บาท ส่วนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเสียค่าใช้จ่ายรายหัวโดยเฉลี่ยปีละ ๖,๑๑๑.๔๔ บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ๔,๗๐๔.๐๔ บาท และค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ๑,๔๐๗.๓๙ บาท

จากการศึกษาค้นคว้าที่ผ่านมา จะเห็นว่าเรื่องค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นเรื่องที่จะต้องได้กล่าวถึงและเป็นส่วนสำคัญที่ควรที่จะได้ศึกษาเป็นอย่างมาก สำหรับค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาระดับมัศึกษานั้น แม้จะเคยมีผู้ศึกษามาก่อน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาภาครวมทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ไม่ได้มีการศึกษาเฉพาะระดับใดระดับหนึ่งโดยตรง และจะเป็นการศึกษาเฉพาะในภาครัฐบาลโดยใช้วิธีการสำรวจข้อมูลทางการเงินแล้วมาหาค่าเฉลี่ยรายหัวเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาใหม่ กล่าวคือนอกจากจะใช้วิธีการสำรวจข้อมูลทางการเงินของโรงเรียนและนักเรียนแล้ว ยังได้ประยุกต์หลักทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน ด้วยหลักการวิเคราะห์ต้นทุน ซึ่งได้ประยุกต์จากทฤษฎีต้นทุนมาสนับสนุนการศึกษาครั้งนี้ด้วย